

HET POTENTIEEL VAN VAKGROEPEN SECUNDAIR ONDERWIJS ALS PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAPPEN (PLG'S)

Jasja Valckx, Ruben Vanderlinde, & Geert Devos – 13 maart 2023 – VELON-congres

Pesten en cyberpesten bij jongeren opnieuw stevig in opmars: "Campagnes alleen zijn niet voldoende"

‘Er is een hervorming van het secundair onderwijs aan de gang die haast niemand weet te bekoren’

‘Als ik op school rondkijk, ben ik geneigd het lerarenberoep dé zwaarste job te noemen’

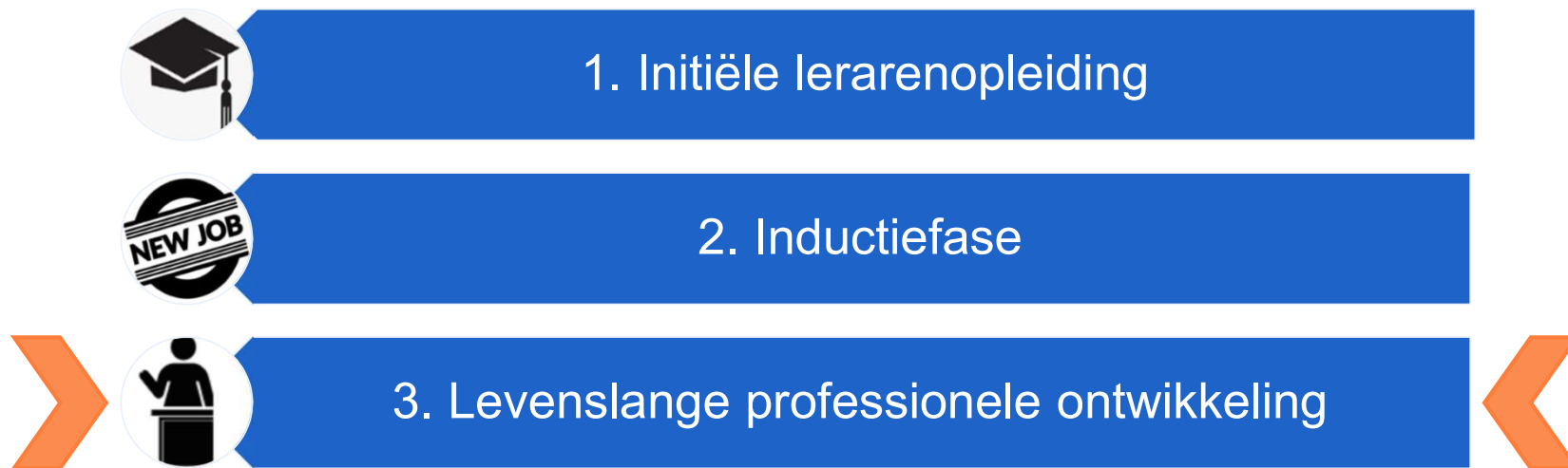
Elke dag “verontrustend” aantal kinderen van school gestuurd: “Ze zijn vogeltjes voor de kat”

Brussels onderwijs zoekt zij-instromers: ‘Lerarenberoep is zo zwaar als iedereen zegt’

Opnieuw alarmbellen voor ons onderwijs: kennis van wiskunde in Vlaamse basisscholen daalt

PROFESSIONELE ONTWIKKELING

- Lerarenberoep = complex en veeleisend → Nood aan competente leraren
(Darling-Hammond et al., 2009; Guerriero, 2017; Hargreaves, 2000)
- Prominente plaats voor **professionele ontwikkeling van leraren**
- Professionele ontwikkeling van leraren bevindt zich op een continuüm
(Feiman-Nemser, 2001, Merchie et al., 2018)

PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAPPEN

– Professionele leergemeenschappen (PLG's)

= Veelbelovende contexten voor professionele ontwikkeling van leraren

(Stoll et al., 2009)

– In secundaire scholen

➤ **Vakgroepen** als PLG's

(Visscher & Witziers, 2004)

– Leraren organiseren hun werk in vakgroepen

➤ Meer kans om samen te werken

➤ Meer gezamenlijke belangen

(McLaughlin & Talbert, 2001)

PROFESSIONELE ONTWIKKELING

– Professionele ontwikkeling van leraren

- Een levenslang, actief en sociaal leer- en ontwikkelingsproces
(Little, 2002; McKinsey & Company, 2012; Merchie et al., 2018)
- Dagelijkse activiteiten in de schoolcontext
(Kelchtermans, 1993, 2000; Putnam & Borko, 2000)
- Een proces waarin leraren met en van elkaar kunnen leren
(Lieberman & Pointer Mace, 2008)
- Belangrijk om kwaliteit van onderwijs te verbeteren
(Kwakman, 2003; Meirink et al., 2009; Merchie et al., 2018; Pareja Roblin & Margalef, 2013)

PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAPPEN

– Vakgroepen als professionele leergemeenschappen (PLG's)

- **PLG** = een groep leraren die hun onderwijspraktijk delen en kritisch bevragen op een continue, reflectieve, samenwerkende en inclusieve manier en neemt een professionele groei en een oriëntatie op leren mee in rekening (Stoll et al., 2006)

– PLG-kenmerken

(Wahlstrom & Louis, 2008)

STIMULERENDE FACTOREN

- Leraren hun deelname en samenwerking in vakgroepen als PLG's vindt niet geïsoleerd plaats
- Zowel contextuele factoren als persoonlijke leraarkenmerken kunnen dit beïnvloeden

Contextuele factoren

- **Schoolleiderschap**
- **Vakgroepeliderschap**
- Leraarautonomie

Persoonlijke leraarkenmerken

- Self-efficacy
- Onderwijsopvattingen

CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG

- Hoe worden **PLG-kenmerken in vakgroepen** door leraren gepercipieerd?
- Wat is het verband tussen:
  - **Contextuele factoren (i.e. leiderschap)** en persoonlijke leraarmerken en PLG-kenmerken in vakgroepen?
  - PLG-kenmerken in vakgroepen en **professionele ontwikkeling van leraren?**

ONDERZOEKSDOELEN (OD)

Contextuele factoren

- Schoolleiderschap
- Vakgropleiderschap
- Leraarautonomie

PLG-kenmerken in vakgroepen

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid
  - Reflectieve dialoog
  - Praktijkdeprivatisering

OD1

Professionele ontwikkeling van leraren

OD3

Persoonlijke leraar kenmerken

- Self-efficacy
- Onderwijsopvattingen

OD2

ONDERZOEKSDOELEN (OD)

Contextuele factoren

- Schoolleiderschap
- Vakgroepeliderschap

PLG-kenmerken in vakgroepen

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid
  - Reflectieve dialoog
  - Praktijkdeprivatisering

OD1

**Professionele
ontwikkeling van
leraren**

OD3

OD2

ONDERZOEKSDESIGN

Studie	OD	Methode	Dataverzameling	Data-analyse
1	1 + 2 + 3	Kwalitatief	Interviews ($n=21$) met: <ul style="list-style-type: none"> – schoolleiders ($n=4$) – vakgroepvoorzitters ($n=4$) – leraren ($n=13$) in vakgroepen wiskunde/Frans/PAV ($n=4$)	Vergelijkend casuonderzoek Within-case analyse (Nvivo) Cross-case analyse (Nvivo) Betrouwbaarheidsanalyse
2	1 + 2	Kwantitatief	Online lerarenvragenlijst ($n=324$) in vakgroepen wiskunde/Frans/PAV ($n=80$)	Factoranalyse: CFA (R) Betrouwbaarheidsanalyse (SPSS) Padanalyse (Mplus)
3	2	Kwalitatief	Focusgroep ($n=4$) met: <ul style="list-style-type: none"> – pedagogische begeleiders ($n=6$) – lerarenopleiders ($n=5$) – leraren ($n=4$) 	Within-case analyse (Nvivo) Cross-case analyse (Nvivo)
		Kwantitatief	Online lerarenvragenlijst ($n=302$) bij leraren Frans	Factoranalyses: EFA (SPSS), CFA (R) Betrouwbaarheidsanalyse (SPSS) Clusteranalyse (SPSS) PRINCALS (SPSS)
4	1 + 2	Kwantitatief	Online lerarenvragenlijst ($n=197$) in vakgroepen Frans ($n=30$)	Factoranalyse: CFA (R) Betrouwbaarheidsanalyse (SPSS) Clusteranalyse (SPSS) Multigroep padanalyse (Mplus)

DATAVERZAMELING STUDIE 1

- Wat is de relatie tussen **PLG-kenmerken in vakgroepen** en **professionele ontwikkeling van leraren** en welke rol speelt **leiderschap** hierin?
- Selectie cases: vakgroepen wiskunde, Frans en PAV gerangschikt op basis van hun PLG-score
  - 2 hoge PLG-vakgroepen
  - 2 lage PLG-vakgroepen
- Per vakgroep semigestructureerde interviews met de schoolleider, de vakgroepvoorzitter en minstens 3 leraren
- Vergelijkend casusonderzoek

(Yin, 2009)

RESULTATEN STUDIE 1

PLG-kenmerken	Hoge PLG-vakgroepen	Lage PLG-vakgroepen
Gezamenlijke verantwoordelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> – Het welzijn van leerlingen – Leren van alle leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> – Het welzijn van leerlingen – Leren van eigen leerlingen
Reflectieve dialoog	<ul style="list-style-type: none"> – Continu – Met alle vakgroepcollega's – Leerplandoelen en leerinhouden – Samen ontwikkelen en gebruiken van lesmaterialen en lesaanpakken – Vakdidactiek	<ul style="list-style-type: none"> – Op bepaalde momenten tijdens het schooljaar – Praktische zaken – Geïsoleerd of met een beperkt aantal vakgroepcollega's – Louter uitwisselen van lesmaterialen en lesaanpakken
Praktijkdeprivatisering	<ul style="list-style-type: none"> – Beperkt	<ul style="list-style-type: none"> – Beperkt

RESULTATEN STUDIE 1

Professionele ontwikkeling

Hoge PLG-vakgroepen

Lage PLG-vakgroepen

Professionele ontwikkeling

- Gezamenlijke professionele ontwikkeling
- Gedeelde veranderingen in de lespraktijk van leraren
- Vakgerelateerde professionele ontwikkeling
- Algemene pedagogische en onderwijszaken

- Individuele professionele ontwikkeling
- Leren gebeurt door toeval
- Leraren hebben moeite om te beschrijven wat ze hebben geleerd
- Leerlingdiscipline en klasmanagement

RESULTATEN STUDIE 1

Leiderschap

Hoge PLG-vakgroepen

Lage PLG-vakgroepen

Vakgroepeliderschap

- Ondersteunen en motiveren van collega's
  - Gezamenlijke probleemoplossers
  - Opvolgen en sturen van professionele ontwikkeling
  - Vakexperten
- Supervisie op vraag van de schoolleider
  - Individuele probleemoplossers
  - Informeren over professionele ontwikkeling

RESULTATEN STUDIE 1

Leiderschap

Hoge PLG-vakgroepen

Lage PLG-vakgroepen

Schoolleiderschap

- Stimuleren van verticale en informele samenwerking
  - Aandacht voor samenwerkingsbereidheid bij selectie en opdrachttoewijzing
  - Actief op zoek naar parallelcollega's
  - Bijwonen van formele samenwerking
  - Stimuleren van initiatieven van leraren
  - Stimuleren van gezamenlijke professionele ontwikkeling
  - Aandacht voor feedback
  - Leraren voelen zich gewaardeerd
- Alleen verplichte vakgroepvergaderingen aanmoedigen
  - Van leraren wordt niet verwacht dat ze samenwerken buiten de verplichte vakgroepvergaderingen
  - Alleen ingrijpen bij problemen
  - Weerstand tegen externe professionele ontwikkeling

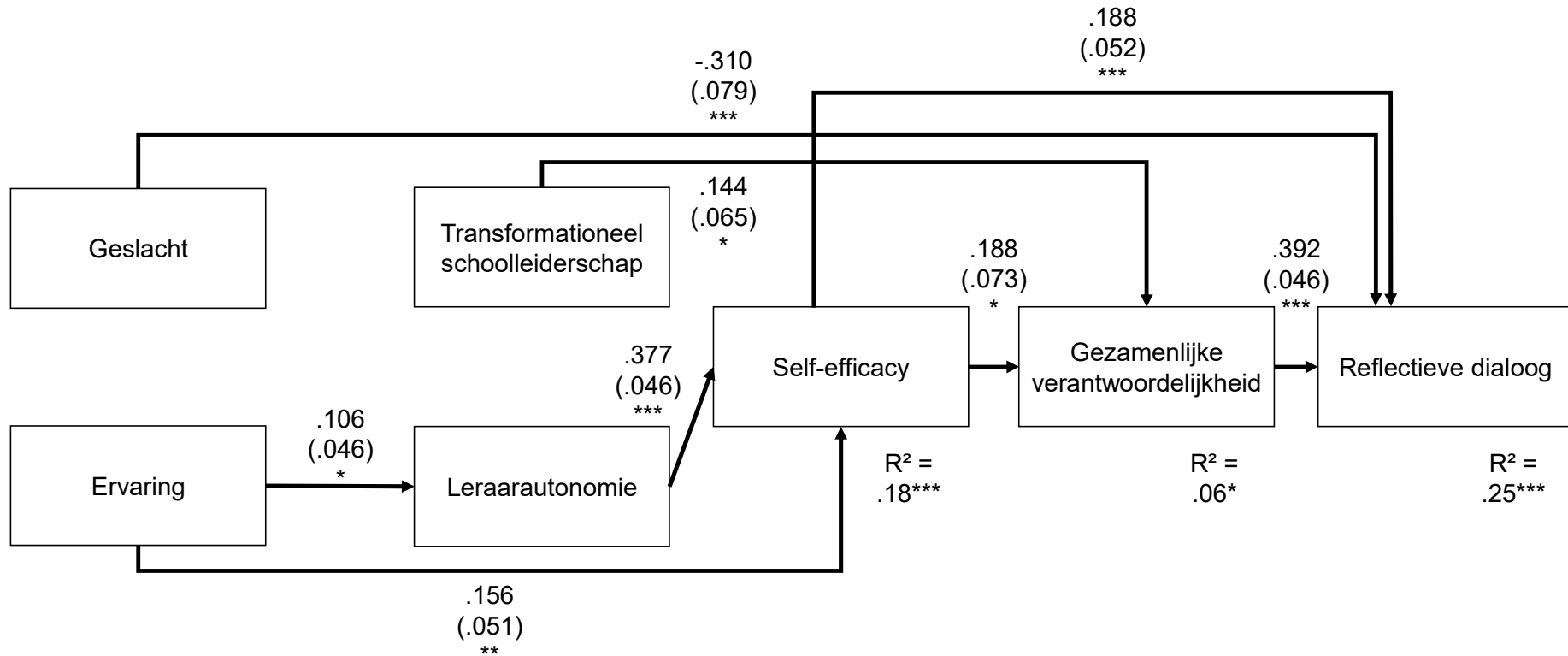
DATAVERZAMELING STUDIE 2

- Wat is de relatie tussen **PLG-kenmerken in vakgroepen** en welke rol spelen **transformationeel schoolleiderschap**, leraarautonomie en de self-efficacy van leraren hierin?
- Online vragenlijst: 324 leraren wiskunde, Frans en PAV in 80 vakgroepen uit 33 Vlaamse secundaire scholen
- Padmodel

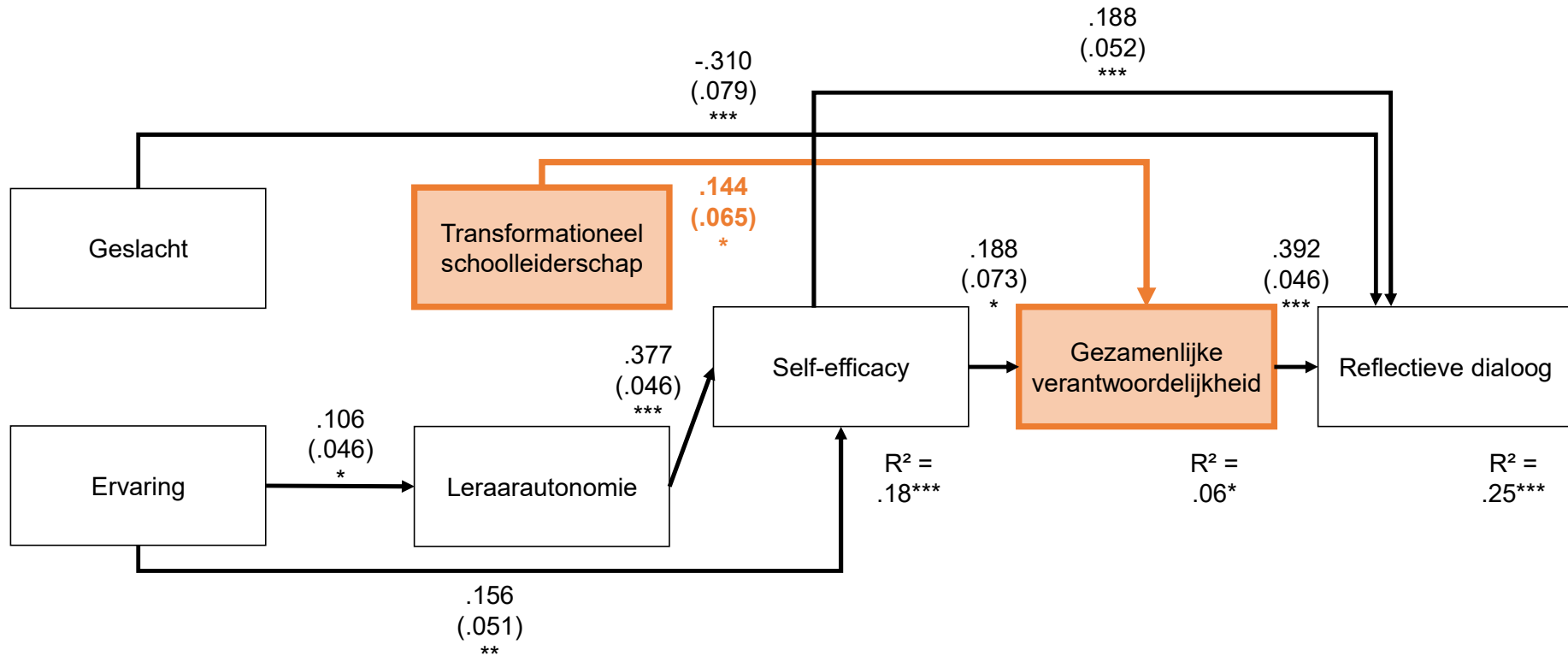

RESULTATEN STUDIE 2

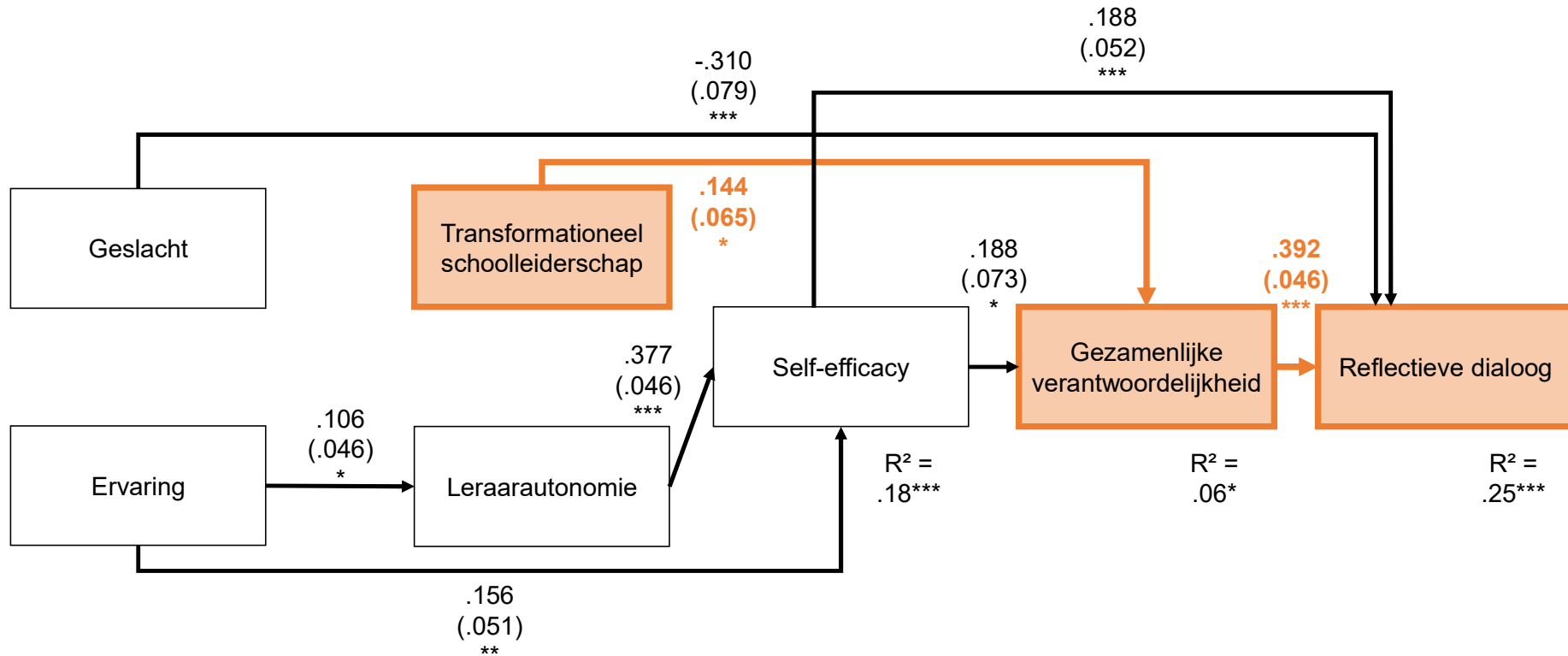
Model fit = **goed**: X^2 test=6.93, $df=10$, $p=.732$; X^2/df ratio=.69; CFI=1.00; TLI=1.04; RMSEA=.00[.00 - .04]; SRMR=.03

RESULTATEN STUDIE 2

RESULTATEN STUDIE 2

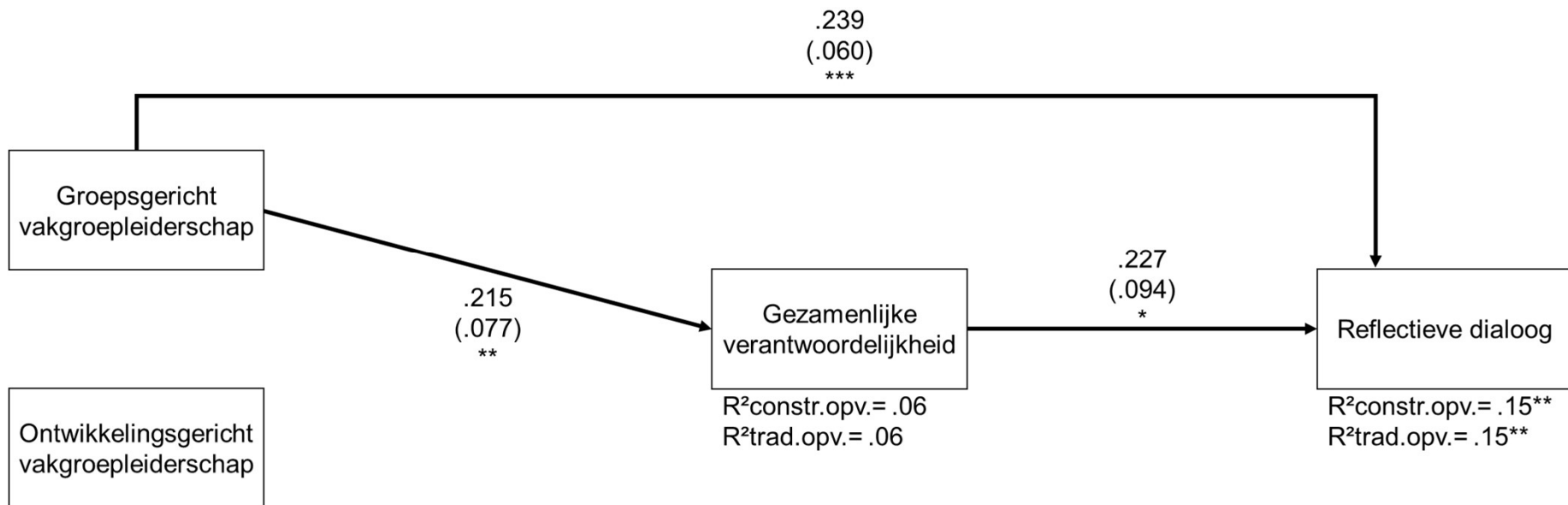
DATAVERZAMELING STUDIE 4

- Wat is de relatie tussen **PLG-kenmerken in vakgroepen** en welke rol spelen **vakgroepeliderschap** en de onderwijsopvattingen van leraren hierin?
- Online vragenlijst: 197 leraren Frans in 30 vakgroepen uit 26 Vlaamse secundaire scholen
- Padmodel

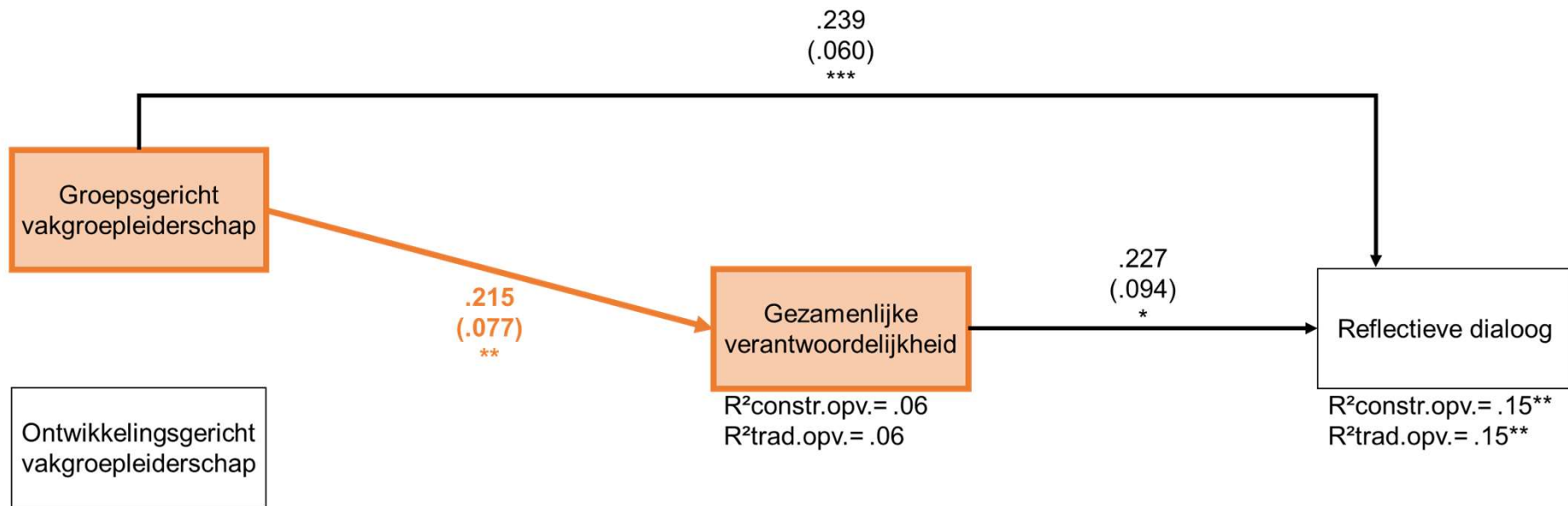

RESULTATEN STUDIE 4

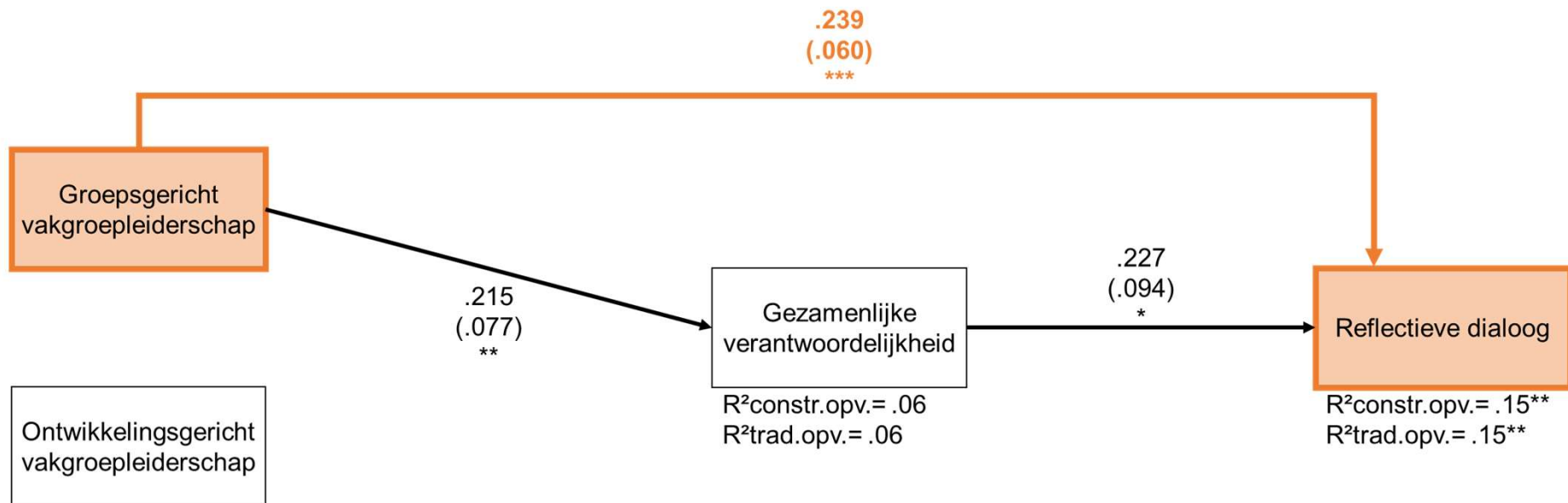
Model fit = **aanvaardbaar**: X^2 test=2,29, df=3, $p=.515$; X^2/df ratio=.76; CFI=1.00; TLI=1.05; RMSEA=.00[.00 - .15]; SRMR=.07

RESULTATEN STUDIE 4

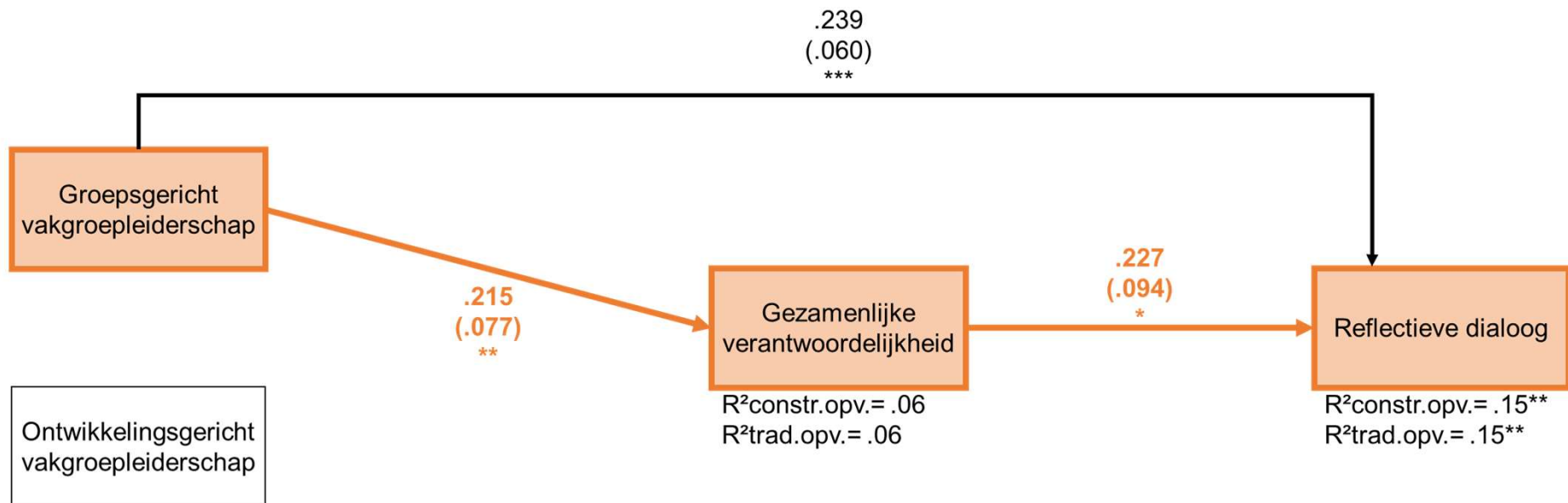

RESULTATEN STUDIE 4

RESULTATEN STUDIE 4

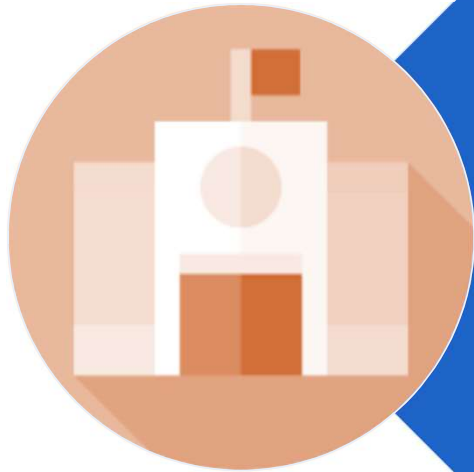

IMPLICATIES VOOR BELEID

- Centrale plaats voor PLG's in beroepsprofiel van leraren secundair onderwijs
- Extra tijd en middelen
- Erkenning reflectieve dialoog en praktijkdeprivatisering in functiebeschrijving leraren
- Erkenning vakgroepvoorzitters in beleidsdocumenten

IMPLICATIES VOOR PRAKTIJK

- Combinatie van formele en informele samenwerking
- Diepgaande gesprekken en het delen van kennis ervaringen en praktijken aanmoedigen
- Praktijkdeprivatisering
- Combinatie van verschillende leiders en leiderschapsstijlen
- Stimuleren feedback en samenwerkingsbewustzijn in lerarenopleidingen

TAKE HOME MESSAGE

Coming together is the beginning.
Keeping together is progress.
Working together is success.

Henry Ford

“ quote fancy